

jugoslovanski družbi v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Duh alanfordovske filozofije pa živi naprej, tudi danes, v času t. i. facebook generacije.

Jurij Hadalin

Jure Gašparič, Državni zbor: 1992-2012: o slovenskem parlamentarizmu.

Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana 2012, 378 strani, ilustr.

(Zbirka Razpoznavanja = Recognitiones 17)

Leta 1991 se je Republika Slovenija osamosvojila. Odšla je iz jugoslovanske države in postala samostojna, neodvisna, suverena država. Formalno se je s tem zaključil proces osamosvajanja, ki pa je potekal hkrati s procesom demokratizacije. Demokratizacija in osamosvajanje sta bila med seboj dopolnjujoča se procesa slovenske zgodovine v drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja. Demokratizacija, kar se je razumelo (se razume) kot sprememba v političnem sistemu, zlasti tega, kdo, katera politična skupina oziroma stranka ima oblast, ter uvedba večstrankarstva, je bila eden ključnih pogojev za doseženo osamosvojitve. Nove politične skupine (stranke), ki so prevzele oblast z večstrankarskimi volitvami, za katere pa se je odločila prejšnja oblast, so bile »gonilo« osamosvojitve, kot se je zgodila. Dosežena osamosvojitve je bila tako ena od posledic dosežene demokratizacije. Bistven dosežek demokratizacije je bil predvsem v novi obliki zakonodajnega telesa, ki je postal večstrankarski. V bistvenih zadevah za razumevanje demokracije, kot jo razume t. i. zahodni svet glede svojega političnega sistema in političnega delovanja države in tudi državljanov prek parlamentarne demokracije, tj. prek parlamentarizma, je bila demokratizacija dosežena, kljub dejstvu da je sestava »parlamenta«, ta se je še vedno imenoval »po starem« – skupščina, ostala skupščinska (trije zbori, ki so bili z ustavnimi amandmaji s konca septembra 1989 glede na število poslancev – takrat še imenovani delegati – izenačeni).¹

¹ O parlamentu Republike Slovenije 1990–1992 s poudarkom na bistvenih, izbranih zadevah, ki jih je obravnaval zlasti glede osamosvajanja v: Rosvita Pesek: Skupščinski koraki k samostojni državi. Ljubljana 2008.

V Sloveniji se je parlamentarizem kot simbol demokratičnosti nekega političnega sistema oz. politične oblasti začel spomladi 1990, ko so bile aprila po dolgih 63. letih izvedene prve večstrankarske volitve. Takrat, leta 1927, so namreč slovenski volivci politične stranke (to so bili po takratnem »demokratičnem« političnem sistemu le moški) lahko zadnjič volili v parlament, ta je bil sicer vsejugoslovanski. Šlo je za klasične strankarske volitve, na katerih so se »spopadle« za glasove volivcev med seboj politične stranke s svojimi kandidati in programi. Istega leta pa so bile v slovenskem delu jugoslovanske države volitve tudi v t. i. oblastne, tj. pokrajinske skupščine (»oblasti« so bile upravne enote jugoslovanske države in so zaradi centralističnega sistema bile oblikovane povsem »anacionalno«, glede na število prebivalstva, tako da je bila Slovenija razdeljena na dve »oblasti«, ljubljansko in mariborsko), ki so predstavljale prvo obliko parlamentarizma, sicer omejeno glede funkcije, za Slovence. Res je, da so slovenski poslanci sedeli v avstrijskem parlamentu² – državnem zboru, in da so slovenski poslanci bili tudi v jugoslovanskem parlamentu – Narodni skupščini,³ a oblastni skupščini sta formalno predstavljali parlament za slovensko ozemlje. Ti skupščini bili glede na sestavo, bili sta večstrankarski, predstavljali parlamentarno telo. Vsebina oziroma pristojnosti in zakonodajni dometi pa so bili močno okrnjeni, vendar jih je mogoče prav zaradi oblike in namena te oblastne skupščine šteti za prvo obliko klasičnega parlamentarizma pri Slovencih v prizadevanjih za svoje »državno« ozemlje.⁴ Oblastni skupščini sta opravljali »funkcijo lokalnih parlamentov« (34), kar je pravilno mnenje Gašpariča, sta pa bili glede na svojo večstrankarsko sestavo, če pomislimo na to, da so bile socialistične skupščine 1946–1990 enostrankarske, predhodnici slovenske skupščine, izvoljene aprila 1990, ta pa je tako po strankarsko pluralni sestavi kot njenih pristojnostih, zakonodajni funkciji, za slovensko državo predhodnica sedanjega Državnega zbora Republike Slovenije, tj. parlamenta slovenske samostojne države.

Delovanje Državnega zbora RS je »začetek nove ere slovenskega parlamentarizma« (43). Dejansko je to pravi začetek slovenskega parlamentarizma, čeprav je bila glede na pluralno sestavo skupščine od volitev 1990 do oblikovanja Državnega zbora konec leta 1992 ta tudi parlament v tistem pomenu pojma, kot se parlament razume kot pluralno sestavljen zakonodajni organ. Vendar je imela ta skupščina – parlament 1990–92 »lepotno« napako, saj je bil tridomen, »kardeljansko delegatski« po ustavni ureditvi socialističnega obdobja. Nova ustava Republike Slovenije, sprejeta decembra 1991 (na prvo obletnico osamosvojitvenega plebiscita), pa je »zapovedala« 90-članski

² Janez Cvirn: Razvoj ustavnosti in parlamentarizma v habsburški monarhiji : dunajski državni zbor in Slovenci (1848–1918). Ljubljana 2006; Andrej Rahten: Slovenska ljudska stranka v dunajskem parlamentu: slovenska parlamentarna politika v habsburški monarhiji 1897–1914. Celje 2001.

³ O delovanju slovenske stranke, ki je bila vodilna glede na število poslancev Slovenske ljudske stranke, je napisal prikaz Andrej Rahten: Slovenska ljudska stranka v beograjski skupščini: Jugoslovanski klub v parlamentarnem življenju Kraljevine SHS 1919–1929. Ljubljana 2002.

⁴ Obsežno študijo o tem parlamentarizmu je delo Miroslava Stiplovska: Slovenski parlamentarizem 1927–1929: avtonomistična prizadevanja skupščin ljubljanske in mariborske oblasti za ekonomsko-socialni in prosvetno-kulturni razvoj Slovenije ter za udejanjanje parlamentarizma. Ljubljana 2000.

parlament (domala trikrat manjši glede na število poslancev kot »delegatska« skupščina, ki je štela 240 članov), vendar je do njegove izvolitve preteklo zaradi političnih razmer in razmerij slabo leto, tako da je bil izvoljen v začetku decembra in je začel delovati na drugo obletnico osamosvojitvenega plebiscita. Začela se je doba pravega slovenskega parlamentarizma, ki ga predstavlja v svoji študiji dr. Jure Gašparič, zgodovinar z Inštituta za novejšo zgodovino.

Delovanje Državnega zbora, ki ga je predstavil v svojem delu zelo natančno, mu je predstavljalo tudi izhodišče za predstavitev bistvenih potez razvoja parlamentarizma ne le pri Slovencih, ampak tudi nekoliko širše. Osrednji »problem«, ki ga je obdelal Gašparič, je bil tako Državni zbor Republike Slovenije, je pa opozoril tudi na druge »parlamentarizme«, s katerimi so živeli v svoji zgodovini Slovenci. Ob tem se nekako prikrade vprašanje, kaj je slovenski parlamentarizem, od kdaj in kako ga lahko razumemo in imenujemo. Vsekakor je to za Slovence glede na sestavo in zlasti na »delokrog« in funkcijo tega bistvenega telesa za obstoj in delovanje parlamentarne demokracije kot tistega sistema, za katerega menimo vsaj v Evropi, da je najbolj demokratičen, dokaj nova izkušnja tako za volivce kot tudi za tiste, ki jih ti izvolijo v to telo, simbol demokracije, in jih »predstavljajo« in delujejo v njihovem imenu za njihove interese in njihove koristi. S tem v zvezi se kaže praksa, da se volivci močno motimo oziroma smo kar prevarani. Izvoljeni predstavniki ljudstva, poslanci, delujejo v parlamentu različno, nekateri bolj, nekateri manj, predvsem za interese svojih strank, na listah katerih so bili izvoljeni, in za svoje interese in za ohranitev svojega poslanskega položaja. Slovenski parlamentarizem je v svojem bistvu predvsem strankarski, prostor, kjer se politične stranke spopadajo med seboj, mnogokrat tudi za »oslovo senco«, za kar pa uporabljajo vse značilnosti parlamentarnega dela in načine le-tega in izkazujejo svoje razumevanje parlamentarizma in svojo »kulturo«. Vendar to ni »slabost« le slovenskega parlamenta, ampak je značilnost vsakega, in to je bil pojav tudi v vsej zgodovini sodobnega parlamentarizma. S to ugotovitvijo oziroma navedbo iz časopisa *Novice* z začetka leta 1901, v kateri je časnikar ugotavljal, da »stranke postopajo namreč tako, kakor da je njih prvi namen parlamentarizem ubiti, dasi jim vendar samo parlament daje moč in veljavo in bi s propadom parlamenta prišle vse skupaj na nič.« Vsekakor ustrezno izbrana iztočnica za predstavitev slovenskega razumevanja parlamentarizma in njegovega delovanja v obliki Državnega zbora RS! Ni pa bila namen avtorja študije o Državnem zboru kritika le-tega ali prikaz njegovih slabosti (slabosti predvsem poslancev, ne toliko sistema), ampak je bil njegov namen, ki ga je dosegel, predstavitev delovanja slovenskega parlamenta od takrat, ko je začel delovati pod sedanjim imenom. Avtor je tako predstavil bistvene značilnosti in »pojavn« oblike oziroma načine delovanja slovenskega parlamenta.

Študija je nastala ob dvajseti obletnici delovanja slovenskega parlamenta pod naslovom *Državni zbor*. Zakaj so izbrali to poimenovanje za slovenski parlament, se je mogoče vprašati. Ali zaradi zgledovanja po avstrijskem (iz časa Habsburžanov) državnem zboru (dejansko svetu, ker je bil parlament od leta 1861 do 1918 Reichsrat) na Dunaju, in morda tudi zato, da so »povozili« slovenski pojem skupščina kot telo, v katerem po navadi izvoljeni odločajo o skupnih zadevah, pa naj bodo to državne

ali katere druge, in je imel očitno preveč prizvok socialističnega obdobja. Sicer pa so se slovenski poslanci zatekli k avstrijskemu, habsburškemu imenu tudi glede imena denarne enote slovenske samostojne države, ki so ga imenovali tolar. Ali je šlo za pomanjkanje domišljije najti kakšno izvirno, slovensko besedo oziroma ime, ali pa je šlo za »nostalgijo« po obdobju, ki so ga politiki takrat, ko so ga zapustili, označevali kot tisočletno nemško gospodovanje. Besedi skupščina so se želeli najbrž izogniti, ker je preveč spominjala na skupščino iz socialističnega obdobja, morda pa jih je motilo tudi dejstvo, da se je parlament prve jugoslovanske države imenoval Narodna (pa ne v pomenu ljudska, kar bi lahko tudi razumeli v prevodu tega pojma v srbsčini ali hrvaščini) skupščina. Očitno so videli v besedi skupščina ostalino socializma na eni in »vdor« srbsčine oz. hrvaščine v slovenski jezik, saj naj bi šlo za slovenjenje besede skupščina na drugi strani. Vsekakor ima ta beseda koren v pojmu skup, tj. zbor. Mimogrede, v začetku oktobra 1943 je bil v Kočevju v organizaciji slovenskega osvobodilnega gibanja Zbor odposlancev slovenskega naroda, t. i. kočevski zbor, na katerem so odposlanci kot elektorji izvolili telo, ki je imelo vlogo parlamenta – Slovenski narodnoosvobodilni odbor. S poimenovanjem slovenskega parlamenta kot Državni zbor so se izognili tako »ideološki« kot »jugoslovanski« oznaki zakonodajnega telesa in se odločili za »germansko«. Morda pa se tega poslanci, ki so o tem odločali, in tisti, ki so jim to odločitev pripravili, niso niti zavedali in so ime slovenskega parlamenta »našli« in »iznašli« od sebe in iz sebe – brez kakršnegakoli »zgodovinskega« vzorca. Morda pa so našli vzorec v deželnih zborih nekdanjih avstrijskih dežel. Inštitucijo deželnega zbora kot izraza deželne avtonomije, ki pa ni imel vloge zakonodajnega telesa in ni bil parlament v modernem pomenu pojma, so enostavno »udržavili« in dobili Državni zbor. Najbrž so iskali bolj slovenski izraz za parlament, kot je bila beseda skupščina, in so tega našli v besedi zbor. V tej odločitvi, kako imenovati parlament, pa je prej kot slej imelo veliko vlogo dejstvo, da so želeli poudariti bolj kot ime telesa predvsem to, da predstavlja državo. Slovensko državo!

Študija Jureta Gašpariča je nekakšna politična kronika delovanja Državnega zbora skozi načine njegove organizacije in delovanja, v kateri slika potek politične tranzicije, ki jo je oblikoval in narekoval prav ta ključni organ slovenske državnosti. Državni svet kot nekakšen drugi zbor v sistemu slovenskega parlamentarizma, ki ima manj pomembno zakonodajno vlogo, je sicer nekakšen spremljevalec in po potrebi popravljač zakonodajnih odločitev »velikega brata«, Državnega zbora (običajno neuspešno, saj svojo odločitev Državni zbor ponovno potrди) se v študiji Gašparič ni dotikal. Na kronološki način predstavlja problematiko delovanja Državnega zbora. Ne toliko njegove vsebine delovanja kot njegov način. V enem od šestih poglavij, v katera je razdelil svoj prikaz tako pregledno s predstavitvijo osnovnih poudarkov in značilnosti ter posebnosti v vsakem mandatnem obdobju, predstavlja vseh dosedanjih šest mandatov Državnega zbora RS. Ti so bili štiriletni, razen petega, ki se je končal zaradi izglasovane nezaupnice vladi že po treh letih. Za vsako mandatno obdobje predstavi bistvene poteze, s čim se je takrat parlament ukvarjal, kakšne so bile značilnosti njegove sestave, vodstva in delovanja. S tem je dejansko napravil kratko zgodovino političnega razvoja slovenske države. Za vsako obdobje je predstavil teži-

šče delovanja parlamenta, bistvene značilnosti »dogajanja« v njem, npr. kakšni so bili medsebojni odnosi in načini le-teh med večino in opozicijo, kako so se »obdelovali«, kakšna je bila politična kultura oziroma kakšen je bil politični dialog. Skupna ocena je lahko, da je bil dokaj na nizki ravni. Za vsako obdobje je prikazana tudi »učinkovitost« delovanja Državnega zbora prek navedbe števila aktov (zakonov), ki jih je v mandatnem obdobju sprejel.

Avtor predstavi, kako je Državni zbor deloval, oziroma njegove značilnosti in slovensko parlamentarno kulturo. Dejansko gre za predstavitev načina delovanja parlamenta po poslovniku – »ustavi« parlamenta, kot so razprava v njem, obstrukcija, poslanska vprašanja, interpelacija in način delovanja izvoljenih poslancev v poslanskih skupinah (včasih se je temu reklo poslanski klub, in za slovensko zgodovino in prvo osamosvojitve Slovencev leta 1918 je pomemben Jugoslovanski klub, ki je konec maja 1917 oblikoval Majniško deklaracijo), v delovnih telesih parlamenta in v preiskovalnih komisijah. Delovanje teh je nasploh ena od zanimivih posebnosti slovenskega parlamentarizma prvih dvajsetih let slovenske samostojne državnosti. Preiskovalne komisije, teh je bilo do zadnjega mandata Državnega zbora 24 (brez komisij v mandatu, ki je začel teči 2012), so bile predvsem sredstvo opozicije – Gašparič to imenuje najostrejši meč opozicije – čeprav jih je nekaj nastalo tudi na zahtevo takratne oblasti oziroma koalicije, ki je imela parlamentarno večino. »Znamenita« je bila zlasti preiskovalna komisija o raziskovanju povojnih množičnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti, ki jo je v prvem mandatu Državnega zbora vodil dr. Jože Pučnik, zato je imela naziv Pučnikova komisija, ki pa ni končala svojega dela oziroma njenega poročila Državni zbor ni obravnaval. Po smrti Pučnika je bilo sicer to poročilo, t. i. vmesno poročilo, ki pa ni izrazil celotne komisije, objavljeno mimo vedenja Državnega zbora kot del Pučnikove zapuščine. Druga »znamenita« preiskovalna komisija, dejansko gre za več komisij, saj jih je Državni zbor ustanovil v več mandatih, a z istim namenom, so bile komisije, ki so preučevale zadeve, povezane s prodajo in preprodajo orožja iz Slovenije in prek nje na balkanska bojišča. Gradivo, ki so ga zbrale te komisije, ki kljub obsežnemu delu niso dale zaključne ocene glede svoje preiskave in ugotovitev le-te, pa je postalo osnova za predstavitev prodaje in preprodaje orožja za preiskovalna novinarja Blaža Zgago in Mateja Šurca, ki sta predvsem na osnovi tega gradiva napisala knjigo v treh delih pod naslovom V imenu države. S tem je bilo delovanje teh komisij, ki je bilo celo smrtno nevarno npr. za predsednika ene od njih, dejansko upravičeno in je imelo smisel. Kljub temu, da o prodaji orožja kot temi, ki se pojavlja v slovenski politiki in zgodovini samostojne Slovenije kot slab zadah, ni slovenski parlament podal svoje ocene oziroma ugotovil kdo je bil v to vpleten in kaj se je dogajalo ter kako je bilo z denarjem od te trgovine, je tako delo preiskovalnih komisij v več mandatih Državnega zbora doseglo svoj namen.

Gašparič je predstavil parlamentarne institucije, brez katerih parlament ne more delovati kot parlament, in pomenijo značilnost parlamentarnega življenja. Posebno pozornost je v petem poglavju svoje študije namenil poslancem. Ti so bistvo parlamenta. Navedel je pregled poslancev po njihovem spolu, namreč število poslank po

mandatih, izobrazbena sestava poslancev, njihova starostna sestava. Na koncu knjige je tudi seznam vseh poslank in poslancev Državnega zbora po mandatih (po abecednem redu) z navedbo, kateri stranki je pripadal oziroma na listi katere je bil izvoljen. Gašparič je opisal tudi položaj poslancev Državnega zbora. Predstavil pa je tudi tisto, kar v očeh volivcev ali »ljudstva«, katerega izvoljeni predstavniki so, čeprav so izvoljeni na listah, ki jih postavijo politične stranke, predstavlja največjo ločitev poslancev od drugih sodržavljanov, namreč njihove plače, poslanska imuniteta. To je vsaj v očeh poslancev najbrž tisto, v čemer so različni od »slehernikov«. Za to, kako vidijo (vidimo) navadni državljani svoje izbrance, je navedel sicer, kako večina ljudi v Veliki Britaniji (zibelki parlamentarizma) vidi svoje poslance, kakšne so njihove lastnosti, pohlep, potuhnjenost, in da so »lažnive kreature, podobne podganam, podlasicam, kačam, lisicam, mrhovinarjem« (282), kar pa se v veliki meri ne razlikuje od pogledov slovenskih volivcev na svoje poslance. Nasploh nima parlament v državah, ki se ponašajo s parlamentarno demokracijo in je prav parlament njen osrednji »igralec«, njen pogoj, predvsem zaradi poslancev, njihovega obnašanja v parlamentu in tudi zunaj njega, pri ljudeh velikega ugleda. O ugledu oziroma zaupanju parlamenta pri državljanih govori zadnje poglavje Gašparičeve študije. Na osnovi ugotovitev Centra za raziskovanje javnega mnenja je zapisal, da je v »stabilnih razmerah demokracije zaupanje v predstaviški organ upadlo« in da je ta organ slovenske države med vsemi osrednjimi političnimi institucijami (vlada, predsednik vlade, predsednik države) »v vseh dvajsetih letih svojega obstoja vselej na repu«, in da se nižje od Državnega zbora uvrščajo le še politične stranke. (300) Te pa so dejansko pogoj za oblikovanje parlamenta v sistemu parlamentarne demokracije. To kaže, da državljanom ni všeč pri parlamentarni demokraciji tisto, kar naj bi bilo najbolj demokratično, prav tisto, kar je zanjo pogoj – politični pluralizem oziroma politične stranke, ki delujejo in odločajo o usodi države in državljanov prek parlamenta.

Za študijo je Gašparič uporabljal v prvi vrsti vire »prve roke«, gradivo Državnega zbora in številno znanstveno literaturo, na osnovi katere je predstavil razvoj slovenskega parlamentarizma do začetka delovanja Državnega zbora. V knjigi je objavljen obsežen seznam uporabljenih virov in literature.

V svoji študiji, »pripovedi« o slovenskem parlamentu, je avtor kritično (v smislu kritične metode, značilne za znanstveno zgodovino) predstavil osrednjo institucijo parlamentarne demokracije, njeno sorazmerno kratko zgodovino (vendar že dovolj dolgo za zgodovinsko zanimanje in s tem za preučevanje), ki pa še traja. Gre torej za »zgodovino sedanosti«, za tisto, ko dogajanje in procesi še trajajo, kar pa ne pomeni, da mora to vplivati na raziskavo in predstavitev. Gašparičeva študija kaže prav to.

Poleg že nekaterih politoloških in zgodovinskih študij o slovenskem parlamentarizmu, ki so nastale po letu 1990 in se v veliki meri ukvarjajo z »novim« parlamentarizmom, to je s tistim v samostojni Sloveniji (najti jih je mogoče v objavljenem obsežnem seznamu virov in literature), je mogoče Gašparičevo delo vseeno šteti za začetek znanstvenega, zgodovinskega pisanja zgodovine slovenske države – slovenske zgodovine v samostojni državi. Gre namreč za delo, ki upošteva vsa »pravila«

in metode znanstvenega zgodovinopisja, česar pa ne najdemo pri vseh, ki so se ukvarjala s podobno tematiko, kot je Gašparičeva. Je pa povsem jasno, da to ni študija delovanja parlamenta, kar niti ni bil njen namen, ampak o načinu njegovega delovanja. Kaj in kako ter kdo je kaj počel v Državnem zboru, pa bo treba glede na različne teme oziroma problematiko, s katero se v svojem zakonodajnem delu parlament ubada, še preučevati. Počasi in natančno, kajti to bo dodalo en kamenček v mozaiku političnega razvoja Slovenije v času njene samostojne državnosti.

Knjiga ime tudi obsežen povzetek v angleškem jeziku, in kot se spodobi za znanstveno knjigo, tudi imensko kazalo.

Študija dr. Jureta Gašpariča je nastala v sodelovanju z Državnim zborom, ki jo je finančno podprl, medtem ko institucija v Republiki Sloveniji, ki ima »roko« nad raziskovalno dejavnostjo, ne le nad organizacijo, financiranjem, ampak tudi (žal predvsem) nad vsebino, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (»popularni« ARRS) zaradi svojega sistema izbiranja raziskovalnih tem, oziroma katero temo bo financirala prek sistema strokovnih ocenjevalcev, t. i. recenzentov (ti s slovensko zgodovino, zlasti novejšo, običajno niso niti seznanjeni, je ne poznajo, in tako niso usposobljeni za presojanje le-te, njenih značilnosti in posebnosti, ki pa so za narodovo zgodovino – npr. za osamosvojitvev – lahko zelo pomembne), ni spoznala pomembnost teme preučitve in predstavitve zgodovinskega razvoja, zlasti političnega sistema Republike Slovenije po letu 1990/91, kar je v razpisnem postopku za dodelitev sredstev za raziskavo Inštitut za novejšo zgodovino že nekajkrat predlagal na razpisu za raziskovalne projekte in ni uspel. Najbrž države (njene vodilne vsemogočne institucije za raziskovalno dejavnost) njena lastna zgodovina, takšna, kot bi bila plod zgodovinopisne raziskave, ne zanima. Zgodovinarji, ki se ukvarjamo s tem obdobjem, pa vemo, da je čas, da s tovrstnimi raziskavami začnemo, pri tem pa je pogoj (ali vsaj eden ključnih pogojev), da se jih financira. Zgodovino imamo, nimamo pa njene zgodovinopisne obravnave!

Kakorkoli, študija o organizaciji Državnega zbora Republike Slovenije dr. Jureta Gašpariča je odličen začetek in osnova za to. In je dokaz, da je lahko tudi sočasno zgodovino, tisto, katere procesi še tečejo in naj zato še ne bi bili zgodovina, obravnavati na zgodovinopisni, zgodovinarski način.

Zdenko Čepič